

Schoorvoetend zegt zuster Marij van Berlo ja tegen dit interview. “Ik sta niet graag in de belangstelling,” verklaart ze, “nooit gedaan.” Toch stond ze ooit met een paginagroot artikel in het bekende feministische blad Opzij, vanwege haar vele werk voor vluchtelingen.

“Toen vond ik dat niet zo spannend als nu. Naarmate ik ouder word, merk ik dat ik voorzichtiger word. Ik flapte er vroeger makkelijker iets uit dan nu. Levenservaring zal het zijn”, zo mijmert ze. Gelukkig gaan we toch in gesprek.

Een leven lang zoeken

Marij van Berlo is al 71 jaar Zuster van Liefde. Dat moet wel betekenen dat ze op jonge leeftijd is ingetreden? “Inderdaad”, vertelt ze, “ik was 18 jaar. Toen ik rond mijn 12e jaar mijn plechtige communie deed, wist ik al dat ik naar het klooster wilde. Ik las thuis het boek ‘Hoe zij van Jezus hielden’. Dat ging over martelaren en wat zij allemaal moesten ondergaan. Ik vond het zó spannend, ik las dat boek steeds opnieuw. Ik dacht dat ik zoiets ook wilde worden. Ook Arendsoog en Winnetou las ik graag en vond ik spannend. Ik weet nog dat ik in mijn bed zat te rillen van spanning. Maar goed, zo vroeg wortelde de gedachte aan het klooster al in mij.”

De wereld verbeteren

“Ik kom niet uit een bijzonder religieus gezin. Maar ik las alles wat los en vast zat. Er waren

destijds heiligenboeken, het evangelie voor kinderen en de Engelbewaarder, een jeugdtijdschrift voor kinderen op katholieke scholen. Ik hinkte wel op twee benen hoor. Ik was de ene keer heel vroom, de andere keer juist niet. Dat het klooster me trok, was niet zozeer vanuit het idee van een God in de hemel, maar veel meer omdat sociaal werk mij trok. De wereld verbeteren, dat dacht ik te gaan doen,” vertelt zr. Marij. “Maar eerst moest ik op 16-jarige leeftijd het huis uit, in betrekking zoals dat toen heette. Mijn jongere zusje kwam van school en twee meisjes zomaar thuis dat was niet de bedoeling. De handen moesten uit de mouwen. Ik ging werken in het sanatorium in Rosmalen, klooster Mariaoord. Dat was toen een hele reis met de bus. Ik vond het geweldig, ik ging iets van de wereld zien. In Rosmalen bij de zusters groeide mijn

overtuiging dat ik naar het klooster wilde nog meer. Mijn ouders zagen het eerst niet zo zitten, maar zagen ook dat ik het daar naar mijn zin had. Zelf twijfelde ik ook nog wel eens, maar nadat mijn moeder een gesprek had gevoerd met Moeder-overste was ze om. En toen kon ik niet meer terug,” lacht zr. Marij.

Een gemis inhalen

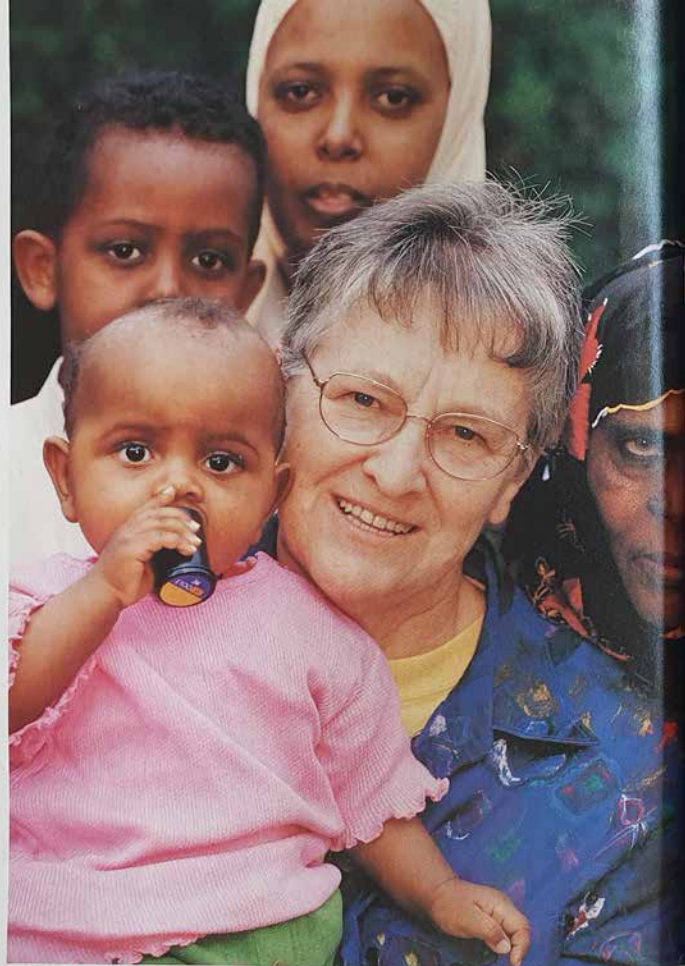
“Nadat ik ben ingetreden, mocht ik eerst de MULO doen. Onze lichte postulant bestond uit jongelui die door de oorlog nauwelijks naar school waren geweest. Bij de zusters kon ik terug de boeken in, hoewel studieboeken wel iets anders bleken te zijn dan de boeken over Arendsoog. Maar goed, ik heb alles gehaald.”

Zr. Marij ging in Eindhoven als leerling-verpleegkundige aan het werk. Daarna werd ze overgeplaatst naar Utrecht om zes jaar in het Antoniusziekenhuis te werken. Vervolgens een jaar in het Elisabethziekenhuis in Tilburg en toen ging ze ergotherapie studeren, in Amsterdam. “Ook dat vond ik heerlijk en tegelijk zwaar omdat ik doordeweeks en in de weekends op verschillende plaatsen woonde en nergens echt bij hoorde. Uiteindelijk ben ik bij een hospita op kamers gaan wonen. Nadat ik geslaagd was, werd ik naar Groesbeek verplaatst om daar weer in een grote groep te gaan wonen en werken. Maar dat was niets voor mij. Toen heb ik serieus overwogen om het kloosterleven vaarwel te zeggen”. Zr. Marij valt even stil.

Na een korte periode van reflectie, keerden haar kansen en mocht ze van de congregatie zelfstandig gaan wonen, in Nijmegen en weer later in een fijn huis in Beuningen. En al die tijd werkte ze als ergotherapeut in het Radboud ziekenhuis.

Vluchtelingenwerk

Zr. Marij gaat verder. “Het vluchtelingenwerk kon ik oppakken nadat ik met de VUT was gegaan. Ik was toen 53 jaar. En dat vluchtelingenwerk heb ik ook nog bijna 25 jaar

Religieuze Marij van Berlo: ‘Ik laat vluchtelingen zoveel mogelijk zelf doen’

100 0711 JULIAUGUSTUS 1999

gedaan. Ik vond het heel fijn en interessant om al die verschillende mensen, talen en culturen te ontmoeten. Ik verdiepte me daar graag in. Ik heb vooral veel met Somaliërs gewerkt, maar ook met mensen uit Kosovo, Iran, Rusland en Syrië. Ik ben ook ooit op reis geweest naar Syrië, dat maakt dat je de situatie waarin de mensen zitten toch beter begrijpt.”

“Ik vond het heel fijn en interessant om al die verschillende mensen, talen en culturen te ontmoeten. Ik verdiepte me daar graag in.”

“Ik heb best veel gereisd, heel Europa wel gezien. Maar”, zegt zr. Marij, “zo lang met vluchtelingen werken gaat je niet in de koude kleren zitten. Je maakt zoveel toestanden mee. Het was laveren tussen vertrouwen en

Frieda Pruim

Zuster van Liefde vind ik eerlijk gezegd een griezelige term,' zegt Marij van Berlo (64), die deel uitmaakt van de congregatie van de Zusters van Liefde van Onze Lieve Vrouw moeder van barmhartigheid. 'Het pretendeert zoveel. Je probeert het te zijn, maar je bent het natuurlijk niet. Toch word je er op afge-rekend. Hoe vaak hoor ik niet: ben jij nou een Zuster van Liefde?' Daarbij gaan mensen van allerlei vooroordelen uit. Ze verwachten dat ik zuster glimlach ben, die alles maar goedvindt, en dat ik iedereen kan helpen, want ik ben immers van de kerk?'

Marij besloot op haar achttiende het klooster in te gaan omdat ze de wereld wilde verbeteren. 'Ik had het idee dat je dat als religieuze het beste kon. Het leek me dat jezelf opofferen voor anderen niet anders dan een goede uitwerking kon hebben.' Haar keuze voor de congregatie van de Zusters van Liefde in Tilburg was een pragmatische: ze maakte kennis met hen door haar werk als huishoudelijke hulp in een

sanatorium van de congregatie, dat in de buurt van haar ouderlijk huis gevestigd was. In de jaren vijftig beheldden de 'liefdewerken' van de Zusters van

Liefde voornamelijk de zorg voor kinderen, zieken en armen in Nederland en in de missie. Marij ging de verpleging in. Later volgde ze een opleiding tot ergotherapeut, waarvoor ze in Amsterdam op kamers ging. Het alleen wonen beviel haar zo goed, dat ze sinds haar 35ste zelfstandig woont, maar ze maakt nog steeds deel uit van de congregatie. Haar medezusters zien ze geregeld op thema- en ontmoetingsdagen. 'In mijn begintijd als zuster stond het goed doen nog centraal,' blikt ze terug. 'Alles was ondergeschikt aan je liefde voor God. Nu ligt het accent meer op het persoonlijk opkomen tegen onrecht en het beïnvloeden van structuren. Dat is moeilijker: het kost meer energie en wordt je niet door iedereen in dank afgenomen.'

Tien jaar geleden stopte Marij met haar werk als ergotherapeut omdat ze de gezondheidszorg te veel verzaakt lijkt vond. In plaats daarvan werd ze actief in het vluchtelingenwerk in het Gelderse Benningen, dat dringend om vrijwilligers verlegen zat. 'Mijn drijfveer om dit werk te doen komt gedeeltelijk voort uit m'n geloof, maar

ook uit m'n karakter. Ik vind het belangrijk dat mensen tot hun recht komen. Ik kan me er bijvoorbeeld erg kwaad om maken dat je in onze maatschappij zonder paspoort niemand bent. Niet je persoon, maar je papieren zijn doorslaggevend. Daarvan hangt af of je bijvoorbeeld al dan niet bij je zusje dat naar een ander land gevluht is, op bezoek kunt gaan.' Marij is contactpersoon voor een aantal naar Nederland gevluchte gezinnen. Ze helpt hen met juridische zaken, het invullen van formulieren, met verhuizingen, begeleidt kinderen bij hun huiswerk, gaat zo nodig mee naar onderavonden, regelt studiebeurzen enzovoort. 'Ik laat ze zoveel mogelijk zelf doen, zodat mijn hulp na verloop van tijd niet meer nodig is.'

Is het pure liefdadigheid die ze bedrijft, of krijgt ze er ook iets voor terug? 'Jazeker. Ik leer veel over andere culturen, heb lol om misverstanden die te maken hebben met de taal en maak kennis met nieuwe gerechten. Zo heb ik bijvoorbeeld koriander leren waarderen. De mensen met wie ik contact heb, zetten me ook aan het denken. Zo zei een van hen onlangs tegen me: "Ik wou dat ik een Europese hond was, wat zou ik het dan goed hebben!"'

Voegde ze de slogan in onze congregatie "liefde zonder eigenliefde", oftewel: je moet jezelf zoveel mogelijk wegcijferen, dan kom je later goed terecht. Nu weten we dat het belangrijk is om ook aan jezelf toe te komen, want wat je zelf niet hebt, kun je ook niet met anderen delen.' Het maakt volgens Marij niet zoveel verschil of een vrijwilliger in het vluchtelingenwerk religieus is of niet. 'Misschien houden wij het over het algemeen wat langer vol, omdat wij niet te maken hebben met een echtgenoot die geen onbekenden over de vloer wil hebben of met tijdgebrek omdat we ook nog moeder zijn. Als je niet getrouwd bent, heb je meer tijd voor dit werk en kun je je vrijer bewegen.' Een man heeft Marij nooit gemist, integendeel: 'Het lijkt me een hele opgave om je hele leven met één persoon samen te blijven en één lijn te trekken op bijvoorbeeld het gebied van de opvoeding. Als ik wel eens op groepreis ga, krijg ik het benauwd van die stellen die elkaar claimen en steeds zo nodig naast elkaar moeten zitten. Nee, dan is een leven als religieuze een stuk eenvoudiger.'

'Zuster van Liefde vind ik een griezelige term'

wantrouwen, tussen waarheid en leugen, je wist vaak niet waar je met ze aan toe was. Ik moest met advocaten werken, naar de rechtbank en naar ambassades. Dag en nacht beschikbaar zijn, als ze ziek werden met hen naar de huisarts of naar het ziekenhuis. Vooral in de weekenden en vakanties belde men mij. Ik deed wat nodig was, gaf bijvoorbeeld ook taalles, en probeerde zo goed en kwaad als het ging te redden wat er te redden viel. Ik vond toen én nu dat iedereen recht heeft op een goed bestaan. Als je ergens woont waar het uitzichtloos is en je neemt het risico om de gevaarlijke tocht over zee naar Europa te ondernemen, dan heb je heus wel iets in je mars. Dat doe je niet voor niets. Je hebt recht op een betere kans."

Verdieping

Alsof het allemaal nog niet genoeg was, heeft zr. Marij tussen al haar drukke werkzaamheden door ook nog verder gestudeerd. "Zeker in mijn tijd in het Radboud ziekenhuis had ik de drang om me verder te verdiepen. Ik had tussen mijn collega's daar het gevoel dat ik tekortkwam aan kennis en

dat wilde ik inhalen. Bovendien kregen we veel patiënten en studenten uit het buitenland; je moest je wel ontwikkelen en talen leren om mee te kunnen. Ik heb toen nog Havo en VWO gedaan, met economie en Spaans. In 1985 startte de Open Universiteit en dat was echt iets voor mij. Daar kon je in modules studeren, in je eigen tempo." Bij de herinnering aan die beginjaren van de Open Universiteit heeft zr. Marij een binnenpretje. Ze legt uit: "Als je te snel studeerde, dan hadden ze de volgende module nog niet eens af, zo nieuw was het."

Zr. Marij ging Culturele wetenschappen studeren. Je ogen gaan ervan open, zo omschrijft ze dat zelf. Open voor andere culturen en achtergronden. Veel leerstof kon ze in de praktijk van het vluchtelingenwerk toepassen. In 2002 haalde ze haar bul.

En nu

"Nu kijk ik terug op een afwisselend leven," zegt zr. Marij. "Ik had me dit alles nooit kunnen voorstellen toen ik intrad. Ik heb de kans gehad om me te ontwikkelen, dat vind ik fijn. Verder leef ik met de dag. Ik maak nog steeds verrassingen mee. Eigenlijk is je eigen lichaam het meest verrassend; hoe je je de ene dag voelt of de andere. Als ik me goed voel, dan speel ik na mijn ochtendritueel van tien tot elf piano. En ik lees de krant, soms nog wat geestelijke lectuur, ik bid de gebeden voor overdag. Ik wandel wat, heb altijd nog wel wat te rommelen en kijk graag naar documentaires op tv, naar iets nuttigs." Moet het altijd nuttig zijn? Zr. Marij lacht als ze haar geheimpje verklapt: ze kijkt ook graag naar voetbal. Vrouwenvoetbal wel te verstaan. En naar veldrijden en wielrennen, vooral naar de valpartijen 'want dan gebeurt er tenminste iets'. Tot slot, dat kleine meisje in Oploo, dat een bepaald idee van God en de wereld had en daarin een rol wilde spelen, hoe denkt ze daar nu over? "Het is een zoektocht," aldus zr. Marij, "ik heb geen antwoord. Het is een proces van alsmaar zoekende zijn. En daar ga ik nog mee door, met zoeken en twijfelen." Haar rol heeft ze volop op zich genomen.